

Наш різнобарвний навколишній світ стрімко розвивається. Невипадково щороку митці та творчі педагоги пропонують нові цікаві техніки малювання та створення зображень та малюнків. Вміло ведучи дитину в цікавий світ пізнання, вихователь та вчитель організовує цей процес на ігрових засадах, розповідаючи цікаві історії, веде дитину до пізнання нового, до пізнання краси.

На останок зазначимо, малювання – дуже корисне та цікаве заняття. Дозволимо собі дати кілька порад: важливо дати можливість дитині зображати те, що вона хоче; не критикувати її творіння; ні в якому разі не домальовувати; кожен раз хвалити та підтримувати за нестандартні ідеї та рішення; дати можливість перенести свій внутрішній унікальний світ на папір, не стримуючи польоту творчої думки.

Список використаних джерел

1. Барановська І.Г. Виховний потенціал мистецьких дисциплін. *Теорія і практика матеріально-художньої культури*: збірник матеріалів X науково-практичної конференції (Харків, 2 грудня 2008 р.) URL: <https://scholar.google.com.ua/citations?user=tVjix-oAAAAJ&hl>

2. Демченко О. П. До проблеми використання понять «обдарована дитина» і «дитяча обдарованість» у психолого-педагогічному дискурсі. Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми : зб. наук.пр. Випуск 51. Вінниця : ТОВ фірма «Планер», 2018. С.137-143.

3. Демченко О.П. Практикум з історії педагогіки : навчально-методичний посібник для викладачів історії педагогіки, на допомогу студентам педагогічних ВНЗ під час самостійного вивчення теоретичних основ, підготовки до семінарських і практичних занять. К. : Видавничий дім «Слово», 2012. 432 с.

4. Під час малювання діти і грають, і вчиться одночасно URL: <https://www.bsmu.edu.ua/blog/5439>

5. Топ-10 незвичних технік малювання для учнів. URL: <https://osvitanova.com.ua/posts/4023-top-10-nezvychainykh-tekhnik-maliuvannia-dlia-uchniv>

6. Demchenko O., Kazmirchuk N., Zhovnych O., Stakhova I., Podorozhnyi V., Baranovska I. PREPARING STUDENTS FOR THE USE OF THEATER ACTIVITIES FOR CHILDREN'S DEVELOPMENT SOFT SKILLS: EUROPEAN CONTEXT. SOCIETY. INTEGRATION. EDUCATION Proceedings of the International Scientific Conference. Volume I, May 27th-28th, 2022. 31-46. URL: <http://journals.rta.lv/index.php/SIE/article/view/6866>

ІСТОРИКО-ПЕДАГОГІЧНИЙ АНАЛІЗ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Вікторія Росляк, здобувач ступеня вищої освіти «магістр»

Науковий керівник: М. В. Вацьо, доцент

Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського (Україна)

HISTORICAL AND PEDAGOGICAL ANALYSIS OF THE PROBLEM OF DEVELOPING THE CREATIVE ABILITIES OF PRESCHOOL CHILDREN

Viktoriya Roslyak master's student

Vinnitsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University (Ukraine)

Анотація. В статті зроблено історико-педагогічний аналіз проблеми розвитку творчих здібностей дітей дошкільного віку. Розглядається поняття «творчість», «творчі здібності» в науковій психолого-педагогічній літературі. Автор описує погляди видатних педагогів В. Сухомлинського, К. Ушинського щодо необхідності та умов розвитку творчих здібностей у дошкільників. В статті досліджуються відомі концепції музичного виховання дошкільників (К. Орф, Марії Монтессорі, Еміля Жак-Далькроза).

Ключові слова: творчість, творчі здібності, діти дошкільного віку, концепція К. Орфа, концепція Марії Монтессорі, концепція Е. Жак-Далькроза.

Abstract. The article made a historical and pedagogical analysis of the problem of developing the creative abilities of preschool children. The concept of "creativity", "creative abilities" in the scientific psychological and pedagogical literature is considered. The author describes the views of prominent teachers V. Sukhomlinsky, K. Ushinsky regarding the necessity and conditions for the development of creative abilities in preschoolers. The article explores the well-known concepts of musical education of preschoolers (C. Orff, Maria Montessori, Emile Jacques-Dalcroze).

Key words: creativity, creative abilities, children of preschool age, concept of K. Orff, concept of Maria Montessori, concept of E. Jacques-Dalcroze

У психолого-педагогічних дослідженнях проблема творчих здібностей є однією із важливих. В наукових працях Б.Ананьєва, І.Беха, Л. Виготського, О. Ковальова, Г. Костюка, В. Крутецького та ін. розкриваються принципові положення теорії здібностей, зокрема співвідношення біологічного і соціального у здібностях, їх структура, можливості й закономірності їх формування й розвитку. Вітчизняними (Л.Богоявленська, О.Лук, О. Матюшкін, В. Моляко, Я. Пономарьов, Я. Шубінський та ін.) та зарубіжними (Ф. Баррон, А. Біне, Д. Гілфорд, А. Маслоу, К. Роджерс, Д.Томсон та ін.) дослідниками розглядалися різні аспекти проблеми творчих здібностей: їх природа, компоненти, критерії та показники розвитку, методи і прийоми формування.

У сучасній психології існують різні підходи до визначення поняття «творчість» як: «суб'єктне, ціннісне утворення, відкриття незвіданого, створення нового, подолання стереотипів і шаблонів, механізм розвитку особистості, суспільства, середовища й культури загалом» [4, с. 124]; «форма людської активності, яка виконує перетворювальну функцію, змінює суттєвий порядок, створює нові підходи» [4, с.126]; прагнення людини до реалізації унікального змісту життя, потреба в самоактуалізації, самовизначенні, самореалізації, самовдосконаленні, що має суттєвий вплив на формування особистості, допомагає їй розкрити свій потенціал, реалізувати себе як унікальну творчу особистість (О. Леонт'єв, А. Маслоу, Г. Олпорт, К. Роджерс, В. Франкл та ін.) [9, с. 148].

На думку українського дослідника психології творчості В.Роменець: «...саме у творчості відбувається формування людини і саме через творчість стає можливим вияв її неповторної індивідуальності» [8, с. 9].

В історії педагогіки відомі персоналії важливого значення надавали творчості та пошуку ефективних шляхів розвитку креативного потенціалу особистості [2]. Доцільно підкреслити, що єдності в поглядах поняття «творчість» серед науковців - педагогів теж немає: на думку В.Сухомлинського: «творчість пов'язують з духовним розвитком особистості та вважають її «могутнім стимулом духовного життя» [9, с. 471].

Отже, в науковій літературі до основних понять «творчості» належать наступні:

- творчість – це діяльність людини, в якій вона створює нові об'єкти та якості, схеми поведінки й спілкування, нові образи та знання [8];
- творчість – це суто людська діяльність; це не лише створення суспільно значущого продукту, творчістю можна назвати всі ті «відкриття», які людина робить особисто для себе; творчими є майже всі психічні процеси, за винятком, може, автоматизованих дій [8];
- творчість – це потреба в самоактуалізації, повній і вільній реалізації своїх здібностей та життєвих можливостей [8].

Творчість – один з найскладніших видів діяльності, який є вагомим фактором повноцінного становлення людини. У творчій діяльності людина реалізує свій потенціал, виявляє й розвиває власні здібності.

Аналізуючи наведені визначення, робимо висновок, що творчість – це людська діяльність, у процесі якої особистість, задовольняючи потреби в реалізації своїх здібностей, створює нові знання, об'єкти, схеми поведінки, робить власні «відкриття» [4, с. 53].

Варто зазначити, що у дошкільному навчальному закладі приділяють особливу увагу розвитку творчих здібностей. Тому необхідно дослідити різні підходи до розуміння поняття «творчі здібності».

У сучасних умовах актуальні дидактичні заповіді В. Сухомлинського. У книзі «Сто порад учителю» він писав: «Немає абстрактного учня. Мистецтво й майстерність навчання і виховання полягає в тому, щоб розкривати сили й можливості кожної дитини, дати їй радість успіху в розумовій праці...» [10, с.56].

Вагомим складником творчого потенціалу дошкільника є здібності. На думку Т. Дуткевича, «при наявності однакових умов (підготовленість, знання, навички, вміння) людина, що володіє певними здібностями отримує кращі результати порівняно з менш здібною» [3, с. 260]. Науковець відмічає, що здібності полягають «не в знаннях, вміннях та навичках, а в тому, наскільки швидко і легко людина оволодіває ними при наявності позитивної мотивації» [2, с. 261].

Проблема становлення творчої індивідуальності займає вагоме місце у працях В. Сухомлинського. Педагог створив новаторську методичку сприяння індивідуальної своєрідності дитини, основою якої стала опора на «емоційні переживання дитини», як необхідну умову розвитку її творчих здібностей. На думку автора, «людська індивідуальність – це неповторний світ думок, почуттів, волі, характеру переживань» [10, с. 167]. Вона розкривається та розвивається через діяльність, від неї залежить повнота духовного життя людини. В. Сухомлинський вважав, що «становлення творчої особистості, неможливе без індивідуального підходу до дитини» [10, с. 169].

Вивченню педагогічних умов, які необхідно створювати для розвитку творчої особистості, важливий внесок у вітчизняну педагогічну науку зробив видатний педагог К. Ушинський. Він вважав, що «індивідуальність реалізує себе в діяльності відповідно до потенційних задатків, потреб, внутрішніх мотивів та ціннісних орієнтацій» [6, с. 241]. Дослідник зазначав, що, так як «освітній заклад є тим середовищем і простором, де вихованець засвоює нові знання і способи діяльності, має можливості для використання творчого потенціалу та досягнення певного рівня самореалізації індивідуальності» [6, с.241], то ключовою функцією є створення відповідних педагогічних умов для саморозвитку творчої індивідуальності вихованця. До таких умов К. Ушинський відносив «грунтовну обізнаність причетних до педагогіки щодо природи людської індивідуальності; побудову навчально-виховного процесу з урахуванням індивідуальних та вікових особливостей учнів та пошуків «засобів виховного впливу» у «природі людини»; організацію творчої діяльності вихованців, що залишала б «розумний простір для їх самостійного життя, серця і волі» [6, с. 242].

Як відмічав В. Сухомлинським: «Дітям не треба багато говорити, не слід багато їм розповідати, слово – не цяцька, а словесне перенасичення – одне з найшкідливіших перенасичень. Дитині треба не тільки слухати слово вихователя, але й мовчати; в цю мить вона думає, осмислює почуте та побачене» [10, с.270]. Вихователь повинен обережно, лагідно, ненав'язливо підтримувати прагнення дитини до творчості. Співчувати невдачам дитини, підтримувати творчі пошуки дошкільнят, ставитись до процесу із теплотою та симпатією. У жодному разі не давати негативної оцінки дитячій творчості. Бути терплячим до «дивних» ідей дитини.

На думку М.В. Вацьо: «У старшому дошкільному віці дитина глибше сприймає твори мистецтва, у розвивається музичний слух, вона виявляє здатність помічати й емоційно відгукуватися на виразально-зображувальні засоби творів музичного мистецтва, пояснювати особливості, давати оцінку творам музичного мистецтва» [1, с. 56].

Для формування музично-творчих здібностей дошкільників варто намагатися використовувати музику в різних видах діяльності: в ігровій – приохочувати малят брати участь в народних іграх, супроводжуваних піснею, інсценізувати дитячі пісеньки, мирилки, драматизувати казки; художній – у ліпленні, малюванні, на заняттях з розвитку мови; в бесідах із дітьми при ознайомленні з природними явищами; в ранковій гімнастиці, гімнастиці пробудження; в різних побутових ситуаціях, у час дозвілля.

Аналізуючи світову педагогіку ми можемо навести декілька відомих концепцій музичного виховання дітей, які можуть бути використані для розробки різних програм і методик. Вперше у педагогічній системі Марії Монтессорі було описано те, як «легко і невимушено заохотити дітей до знайомства зі світом музики» [1, с. 57]. Для виконання завдань музичного виховання педагогіка музичного виховання Марії Монтессорі пропонує «спеціальні розвивальні заняття, а також різноманітні музичні матеріали, які інтегровані в середовище і завжди доступні дітям» [1, с. 56].

Концепція німецького педагога і музиканта К. Орфа є однією з найбільш поширених, яка застосовується в більш ніж сорока країнах. Метою музичної підготовки дітей К. Орф вбачав перш за все «у вихованні особистості в дусі гуманізму, розвитку її природних здатностей та творчих здібностей» [7, с. 138].

К. Орф розробив систему дитячого музичного виховання, максимально наближену до інтересів та можливостей звичайної дитини. Її актуальні та у наш час. Серед головних ключових позицій: ставлення до дитини як до самостійної особистості, поважати її та приймати будь-які її індивідуальні вияви; створення на занятті атмосфери гри; дотримання принципу «Для дитини, а не над нею» [11, с. 22].

Доречною для нашого дослідження є думка М. Вацьо, що «...збереження національного колориту музичного матеріалу підсилює роботу дитячого уявлення, активізує творче сприйняття, потребує власного трактування, смислової інтерпретації пісень та п'єс, які виконуються» [1, с. 58]

У сучасних психологічних і педагогічних дослідженнях творчість вважається одним з проявів обдарованості, не залежно від її виду. Для творчої самореалізації обдарованих дітей необхідно створювати ситуацію успіху. На думку дослідників, у «закладі дошкільної освіти необхідно створити сприятливі умови для творчої самореалізації талановитих дітей» [2, с.22].

Проаналізуємо систему ритмічно-музичного виховання Е. Жак-Далькроза, яка була створена, враховуючи потребу дітей у русі. Система музично-ритмічного виховання швейцарського педагога і композитора Е. Жак-Далькроза стала популярною ще на початку ХХ століття. Система видатного педагога і композитора складалась з трьох частин: ритмічної гімнастики, сольфеджіо і виховання слуху та музично-пластичних імпровізацій [2]. Е.Жак-Далькроз, вважав, що «часте використання однієї й тієї ж музики унеможливило спонтанні, індивідуальні прояви рухової активності, сприяє утворенню штампів рухових форм емоційного відгуку на знайому музику» [5, с. 99]. Основою його педагогічної системи була саме імпровізація як метод осягнення музики та музичного виховання.

Отже, розвиток творчих здібностей дитини – це відносно рухлива та самостійна система окремих особистісних якостей, що поєднується між собою, що виникає та виявляється у творчій діяльності і у процесі проблемно - пошукової діяльності забезпечує розвивальну взаємодію особистості з навколишнім середовищем.

Список використаних джерел

- 1.Вацьо М.В. Вплив музичного мистецтва на становлення особистості дошкільника. *Актуальні проблеми мистецької підготовки майбутнього вчителя (VIII школа методичного досвіду): матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю, 24-25 листопада 2020 року*; Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського. Вінниця: ФОП Корзун Д. Ю., 2020. С. 55-60.
2. Демченко О.П., Давидова М.О., Ларіна І.О. Створення ситуації успіху для дітей з проявами обдарованості в умовах театральної діяльності. Науковий журнал «Академічні студії. Серія “Педагогіка”». 2021. Т.2. №3. С. 22-30.
- 3.Дуткевич Т. В. Дитяча психологія: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2012. 424 с.
- 4.Здібності, творчість, обдарованість: теорія, методика, результати досліджень / за ред. В. О. Моляко, О. Л. Музики. Житомир : Рута, 2006. 320 с.

5. Основи викладання мистецьких дисциплін / за ред. О. Рудницької. Київ: Освіта, 2000. 183 с.
6. Поніманська Т. І. Дошкільна педагогіка: навч. пос. Київ, 2006. 456 с.
7. Поповська О. А., Якименко Ю. І., Береженна Л. Ю. Елементарне музикування Карла Орфа як засіб розвитку довільності пізнавальних процесів дітей дошкільного віку з ознаками обдарованості. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*. Вип. 64, 2022. С. 137-146.
8. Розвиток творчих здібностей дитини. URL: www.dnz547.edukit.kiev.ua/batjkam_na_zamitku/rozvitok_tvorchih_zdibnostej_ditini/
9. Роменець В. А. Психологія творчості: навч. посіб. 2-ге вид., доп. Київ: Либідь, 2001. 288 с.
10. Сухомлинський В. О. Вибрані твори: У 5 т. Київ: Радянська школа, 1977. Т. 1. 654 с.
11. Тимошук С. В. Розвиток творчості дитини засобами музичної діяльності: за принципами концепції музичного виховання К. Орфа. *Обдарована дитина*. 2013. № 5. С. 22.

ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНИХ УМІНЬ ДІТЕЙ СЕРЕДЬНОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ.

Олена Сердюк, здобувач ступеня вищої освіти «магістр»

Науковий керівник: М. В. Вацьо, доцент

Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського (Україна)

PEDAGOGICAL ASPECTS OF FORMATION OF COMMUNICATION SKILLS OF CHILDREN OF THE MIDDLE PRESCHOOL AGE.

Serdyuk Olena, bachelor's master's student

Vinnitsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University (Ukraine)

***Анотація.** В статті проаналізовано педагогічні аспекти формування комунікативних умінь дітей середнього дошкільного віку. Описуються підходи в науковій літературі до визначення поняття «комунікативні вміння». Розглядається структура досліджуваної дефініції.*

***Ключові слова:** комунікативні вміння, середній дошкільний вік, емпатія, вербальне спілкування, невербальне спілкування.*

***Abstract.** Pedagogical aspects of formation of communicative skills of children of middle preschool age are analyzed in the article. Approaches to defining the concept of "communicative skills" are described in the scientific literature. The structure of the studied definition is considered.*

***Key words:** communication skills; middle preschool age. empathy, verbal communication, nonverbal communication.*

З широким смисловим простором наукової проблематики пов'язано поняття «комунікативні вміння». Він охоплює наступні поняття: спілкування, мова, мовлення, мовленнєва діяльність, комунікація, комунікативна діяльність, комунікативно-мовленнєва діяльність, комунікативна компетенція. На основі аналізу психолого-педагогічної літератури розглянемо значення досліджуваного терміну.

Науковці відмічають, що «спілкування» належить до ключових психолого-педагогічних категорій, є «процесом обміну за трьома основними лініями: інформацією (комунікативний аспект), діями (інтерактивний аспект), взаємними враженнями (перцептивний аспект)» [2, с. 89]. Спілкування виконує наступні важливі функції: «об'єднання людей, регулювання їх спільної діяльності, є інструментом пізнання і основою свідомості особистості, сприяє її самовизначенню у суспільстві [2, с. 89].